

illi relinquebat in suo testamento, quae tamen licite reuocare poterat...

Argum.

Pars affirmans suaderi potest ex illo Aristoteles. 2. physie. cap. 6. text. 16. Quod parum distat, nihil distare videtur...

Ut res haec melius intelligatur obseruandum est, ut Disputatio huius secundi tractatus explanatur...

Prima conclusio.

Hoc ita constituto, sequentibus conclusionibus est dirimendum, quod in titulo fuit propositum...

A. vlt. Richard. ibidem artic. 1. quae. 10. ad 7. Caieta. secunda secunda, quae. 110. articulo secundo, ad 4. Nauar. in Manu. ca. 17. a numero 69. & alij.

Illud hoc loco est obseruandum. In clementina. 1. de prou. inter alia, sub interminatione maledictionis aeternae...

Quando autem aliquis ex odio eius, cui collator aliquid conferre volebat, animoque ei nocendi, per suam illi collatori, ne illud ei conferret, affirmant Scotus, Richard. & Palud. locis citatis, quin & D. Tho.

Potest verò id confirmari ex L. 1. §. ij. de iur. iud. ff. de aqua pluuiaria arcenda ubi habetur, si quis sodiat puteum in suo proprio agro...

Ad Argum.

mento a contrario sensu, docet, dari actionem aduersus illum, si id ex odio, per uel in iniectione, fecit animo alteri nocendi...

Contraria verò sententia est communis. Adriani ac ceterorum doctorum, quos supra citauimus, sententiae cum eis Caieta. in temp. ad 4. citata, in fine totius commentii, quando aliquis ex odio impedit legatas, donationes, et similia alia...

Ad argum.

Ad legem primam citatam respondet Caiet. ubi supra, eam habere locum, quando id, quod odio auferatur, erat animi eius, ex quo auferitur, ut aqua emanans in puteum, et pradij vicini, erat vicini, quamuis transierit per venas pradij eius...

Discendum tamen est, ut duabus disputationibus citatis dicebamur, stando in solo iure naturali, eum, qui, praescindendo venam aquae in suo fundo, impedit, nec emanet in fundo alterius, nullam iniuriam illi

A. efficere, nec teneri illi ad restitutionem, esto ex odio, animoque illi nocendi, id efficiat. Ratio autem est, quoniam non accipit, quod est alterius, eo quod non accipiat partem aquae, quae iam ad fundum alterius deuenerat...

Discendum verò arbitror, cum communi doctorum sententia, quam duabus disputationibus citatis iuxta varia iura retinimus, iure civili merito fuisse dispositum, ut quando quis abscidit vilo suo emolumento, animo solum alteri nocendi...

Secunda conclusio. Qui voluntarie sine alicui impedimento, ne consequeretur, quod sibi ex iniuria erat debitum, restituere ei tenetur id damnus, quantum aestimabitur, attento iure, quod, qui impeditus fuit, ad id habeat...

Secunda conclusio.

dra, aut praebede, sed pro quantitate iuris, quod si...

Tertia conclusio.

Tertia conclusio. Qui aliquem impedit ab assecutione boni alicuius, quod ex solaliberalitate erat...

Ad argum.

Ad argumentum autem initio huius disputationis positum...

Aprehendat id bonum, quod parum desinit, ut adesse, quasi...

DISPV. 728.

De restitutione damnorum in bonis externis, quae ex adulterio sequuntur, ubi disputandum...

SVMMARIVM.

- 1. Damnum quando est periculum ne ex mo crimine ulterius alteri sequatur...

Quaedam sunt damna in bonis aliorum externis, quae nata sunt sequi ex culpa praecedente...

si fuerint damna, quae experientia didicit ex sua ebrietate...

Illud tamen obleru, quando res illicita, cuius aliquis operam dat...

num nulla ratione imputaretur ei ad culpam, num restitueret illud teneatur...

Illud tamen obleru, quando res illicita, cuius aliquis operam dat...

DISPV. 729.

Qui ad restituendum teneatur. Et de iubente, seu mandante, ratumve habente...

SVMMARIVM.

- 1. Restitutions praesertim ex parte iniuste acceptiois, tanquam...

quam suadendo illi minus malum in rebus eiusdem proximi exterius, adiutandoque malefactorem in eo damno inferendo; tunc, cum eiusmodi adiutorio minime tali proximo iniuriam inferremus, quin potius negotium illius vultus ageremus absque villo no-

sitio peccato, nulla nobis ex tali adiutorio ad id praestito manere obligationem restituendi illi id damnum, nisi forte locupletiores in aliquo inde maneremus; sed obligationem totam manere apud solum malefactorem, cui id adiutorium praestarem.

DISPVT. 731.

Discrimen inter mandantem & consulentem, quando post reuocatum mandatum, ac consilium, damnum iniuste inferitur.

SUMMARIVM.

1 Mandans si expresse, aut tacite, renouauit mandatum, & de reuocatione mandatario constat, si datum mandatarium det exequendo mandatum, solum mandatarium tenetur illud restituere, nisi in mandato esset admixtum aliquid consilij, vnde mandatarium motus fuerit ad id exequendum; nam tunc mandans, tanquam causa minus principalis, tenetur restituere in defectum executoris. Consulens vero licet consilium renouet, & suadeat, ne executioni mandetur, si inde sequutum sit damnum, tenetur illud restituere in executoris defectum.

1 Licet quidam in ea sint sententia, vt dicant, si, post prauum mandatum aut consilium, alicui datum, mandans aut consulens, antequam damnum inde sequatur, mandatum, vel consilium, reuocent, non teneri restituere damnum nequitiam mandatarij, aut eius, cui consilium tale est datum, post reuocatum tale mandatum, aut consilium, sequutum: alij tamen rectius hoc discrimen inter prauum mandantem, & prauum consulentem, constituit. Quod si mandans, ante damnum executioni mandatum, expresse renouauit mandatum, verbis, scripto, per interuencium, aut alia ratione, vel tacite, inuendo amicitiam, aut affinitatem contrahendo, cum eo inimico, cui damnum inferri mandauerat, tunc, si postquam mandatarie de tali reuocatione mandati constituit, mandatarium damnum illi inferat, non tribuitur id damnum mandanti, sed mandatae, ac proinde mandans tunc non tenetur illud restituere, sed solum mandatarium. Ita Inno. c. ad audientiam de homic. quem, post Bartolum sequitur Angel, & Syluest, vterque verb. mandatum, num. 5. & Nauar. in Manu. c. 27. numero 233. At vero quod post reuocatum consilium, petitumque ab eo, cui est datum, vt illud executioni non mandet, damnum iniuste est datum, damnum illud ei, qui consilium dedit, imputatur tanquam concausa per id consilium, atque aded ad restitutionem illius tenetur in

A defectum eius, qui illud executioni mandauit, vt cum Inno. afferit Panor. c. ad audientiam citato. num. vlt. Rationem reddit Nauar. num. 233. citato, (licet quoad irregularitatem ex homicidio loquatur) quoniam consilium datur graua eius, cui datur, vt is illo vtatur tanquam suum negotium agens, & eaque ratione, quandoocunque, is illo permotus, damnum iniuste inferat, imputatur opus, quod damnum inferat, atque effectus, ei, qui tale consilium dedit, tanquam causa per id consilium ad id opus ad eumque effectum cooperanti. Mandatum vero est praecise ratione mandantis, vt mandatarium, tanquam negotium agens mandantis, operetur interim dum mandans voluerit, eaque de causa statim, ac mandans illud reuocet, non amplius mandanti imputatur opus atque effectus, sed mandatario, qui fuit nequitia ex tali mandato occasione sumptus ad id damnum, absque mandantis culpa, inferendum.

B Quo loco obserua, nullum esse dubium, damnum iniuste à mandatario illatum, post mandatum à mandante reuocatum, non imputari mandanti, quasi ad illud restituendum tenetur tanquam causa principalis, quae sola, ante omnes alios illius damni cocausas, tenetur id integrum damnum restituere, & reliqui solum in defectum illius quo pacto proculdubio ad restitutionem eius damni teneretur, nisi mandatum, ante id damnum datum, reuocasset, vt infra dicetur, quando concausas omnes sunt damnum iniuste dati inter se conferemus, ostendemusque, quousque vna quaeque ad illius restitutionem tenetur, aut non tenetur. Est tamen dubium, quando mandatarium, nihil impediens, quod mandatum esset à mandante reuocatum, idque mandatarie constaret, ex eo nihilominus mandato fuit motus ad damnum inferendum, num mandans ad restitutionem tenetur eius damni, in defectum tamen mandatarij, qui tanquam causa principalis iam tunc illius, illud integrum ante mandantem restituere teneretur; quemadmodum prauum consilium executor tenetur principaliter integrum damnum, à se ex tali consilio iniuste datum, restituere, & consiliarius non, nisi in defectum talis executoris, vt infra, quando concausas damnum iniuste illati inter se conferemus, explanabunt.

D Dicendum autem est, quando mandatum nihil admixtum habet prauo consilio, quia scilicet nihil habet vnde mandatarium ad illius executionem moueatur, prout mandantis iussionem atque autoritatem, sed mandatarium, post mandatum reuocatum, sola sua nequitia, aut cupiditate obtinendi, quod sibi fuerat promissum, vt id mandatum exequeret, tale mandatum fuit exequutus, tunc mandantem ad nullam teneri restitutionem, propter rationem à Nauaro redditam. Ceterum, si mandatum admixtam habeat rationem aliquam à mandante mandatarie propositam, vnde mandatarium, seclusa autoritate ac imperio mandantis, motus fuit ad id damnum inferendum, tunc mandantem teneri restituere id damnum tanquam causam minus principalem in mandatarij defectum, eo quod vere per id consilium admixtum, cooperatus est ad damnum ita iniuste illatum, quando executioni fuit mandatum: semper enim consilium, quando ex illo aliquis motus damnum iniuste inferat, cooperatur ad id damnum tanquam instrumentum eius, qui illud dedit, & non solum illique, tanquam concausa illius damni imputatur id damnum, nisi in defectum illius nihil impediens, quod in defectum mandantis, tale consilium cooperatus sit reuocauerit, & quod dissuadere ei sit conatus, cui illud dedit, vt nihil tale efficeret.

DI-

DISPVT. 732.

De consentiente. Et num consentiens aut suffragium ferens ad damnum iniustum, quando sine tali consensu, aut suffragio, similiter id damnum daretur, ad restitutionem illius tenentur.

SUMMARIVM.

- 1 Consulens, vt restituere tenetur damnum ex consilio dato sequutum, quis dicatur. Comprehendit vero suffragium ferentem ad id damnum.
- 2 Suffragia ferentes, aut consentientes, postquam aliquid, independenter à posterioribus suffragijs, irrevocabiler est decretum iniuste, non tenentur ad damnum plene iam per anteriores datum. Neque ex quoque obligationem restituendi inducit in exequentes, quando suffragia licet iniusta, ius electo contulerunt. Inducet vero, quando executio esset de re mala, nihil impediens anterioribus suffragijs ac consensibus.
- 3 Qui ante damnum integrale datum suffragia danti non exercuerunt, alios postea id damnum plene suis suffragijs augere dedecet, & infamiam iniuste reuereti, restituere illi tenentur id dedecoris, & infamiae augmentum.
- 4 Suffragia sua qui in capitulo renuntiant, quibus impediunt damnum ab alijs datum, & qui tacenti, quae ibi dicere aut proponere tenebatur, quibus damnum id impediissent, restituere illud tenentur.

Nomine consentientis in re proposita, non intelligitur, qui quouis modo consentit; fin enim aliquis, quia ex iustitia non tenetur prohibere aliquid, eo quod ex officio id ei non incumbat, aliquid non prohibeat, sanè est ex caritate id prohibere sub reatu culpae lethalis tenetur, huius tamen consensus non solum per hoc, quod non prohiberet, cum posset, sed etiam per hoc, quod diceret, per me facite, quod volueritis, ego non impediam, & in super tacebo, neque in qua id detegam, neque est consentiens, de quo modò loquimur, neque vlla ei inde insurgit obligatio restituendi damnum ab alijs, ipso modo explicato, illud non prohibente, illatum: quia non est causa talis damni, cum nihil ad illud cooperetur. sed solum illud non impedit: non impediens autem tunc solum tenetur causa damni iniuste ab alijs data, quado ex officio, ac proinde ex iustitia, tenetur illud impedi- re, non vero, quando solum tenetur ex caritate illud impedire, vt infra dicetur. Quin obserua, esto aliquis praedicto modo consentiret damnum ab alijs iniuste inferri, quando ipse illud ex officio atque ex iustitia impedire teneretur, ac proinde quando inde contraheret obligationem illud restituendi in defectum eorum, qui illud dederunt, iuxta ea quae infra dicenda sunt, non tamen esset consentiens, de quo modò loquimur, sed esset non obfians, & non mani- festans, de quibus infra futurus est sermo. In re autem proposita nomine consentientis in intelligitur, qui per suum consensum est causa damni, in id damnum positum influendo. Vt si aliquis exequi vellet iniustum aliquid damnum, quod inferre non possit absque consensu, autoritateque principis, aut alterius potestatis publicae, tunc, si princeps, aut talis alia potestas publica, ad id praestet suam autoritatem, seu consensum, vt id fiat, consentiens est, de quo in re proposita loquimur: & quia per tale consensum est

A concausa damni iniusti, quod ex eo consensu fit, tenetur illud restituere. Si item à consensu aliquorum pendat, quod bellum inferatur, atque illi consentiant, suffragiaque praestent, quod iniusti aliquod bellum inferatur, consentientes sunt, de quibus modò nobis est sermo: & quoniam per eum consensum, quemadmodum concausa sunt damnum iniuste belli, ita quoque concausa iniuste sunt damnum, quae ex eo bello sequitur, ad eorum omnium restitutionem tenentur. Illi vero, qui post tale bellum definitum, illud approbant, ita tamen quod ex ipsorum approbatione non pendet inferri, aut non inferri, vt sunt homines de plebe, à quorum approbatione, postquam est definitum, nec inferri, nec non inferri, pendet, sanè sicut per eum suum consensum & approbationem causa non fuit talis belli, ita neque causa sunt damnum, quae ex illo sequuntur, nec proinde tenentur illa restituere, nisi postea in illorum executione sint aliter eorumdem concausa, vt bene Caiet. in summa verb. restitutio, ait. Item, qui suffragijs contra iustitiam aliquem eligunt ad cathedram in vniuersitatibus, vel ad canonicam in ecclesijs cathedralibus, aut aliquid aliud contra iustitiam suffragijs efficiunt, concausa sunt iniuste talis electionis, restituere quoque proinde tenentur damna, eis suffragijs proxime, vel remote, iniuste data.

B Quado aliqui iniuste suffragijs consertur, aut decernitur, vnde damnum iniustum sequitur, quod restituere tenentur, qui illius praesuffragia, aut consensum, causa sunt, aut concausa, vt proxime est dictum, obserua dum. Si, vt id fiat, pendat à maiori suffragiorum parte, ita quod postquam maior pars suffragiorum accessit, suffragia, quae post illa accedunt, ac sequuntur, nihil mutare iam possunt, aut impedire, tunc, qui iniuste suffragatur post maiorem partem suffragiorum, quae rem iam decreuerunt, aut alicui contulerunt, non tenetur ad restitutionem talis damni iniuste dati. Ratio autem est, quia, cum iam damnum totum esset integrale datum per antecedentia suffragia, hic, qui posterius iniuste suffragium tulit, non est cooperatus ad id damnum integrale ac plene iam ante per alios datum, ac proinde, cum causa iam non sit eius damni, restituere illud non tenetur. Hoc potissimum locum habet, quando secretis suffragijs, nulla praegrua consultatione inter suffragium habentes, antequam suffragia praestentur, non confertur, aut decernitur, vt fieri solet in collatione cathedralium per scholasticorum suffragia in vniuersitatibus, & in collatione aliquorum canonicatum, quae per oppositionem suffragijs canonicum, & episcopi, conferuntur in ecclesijs cathedralibus. Ita Caiet. vbi supra, Nauar. in Manu. c. 17. num. 21. Ioan. Med. de rest. q. 7. & doctores communiter. Medina tamen addit, si, qui posterius tulerunt suffragia ita iniusta, concurrant ad executionem eius, quod suffragijs est definitum, tanquam concausa, praecipientes vna cum alijs executionem, tenentur ad restitutionem tanquam concausa eius iniuste executionis. Qua sententia mihi non probatur. Atque in primis, quod ad cathedras vniuersitatum attinet, scholasticis suffragiantes, suis suffragijs cathedram conferunt, quoad ius, quod ad illam eis conferunt, pro quibus suffragantur. Regulare autem vota (vt vocant) & videre, qui suffragijs sit collata, & facere fidem, ac mittere schedulam, qua exequutio fit, ad rectorem & consiliarios vniuersitatis spectat: qui, quamuis sciant suffragia fuisse iniusta, non possunt aliud facere, neque ipsi iniustitiam committunt, rem executioni mandando: quandoquidem electus eis suffragijs, licet iniustus, ad eam cathedram, ius iustitiae illa comparauit, ac proinde eam illi tribuendo iuxta suffragia, non peccant contra iustitiam, neque contra aliquam aliam virtutem, sed suum munus debite exe-

quan-

